

¹ Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2245-III : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>; Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру : Закон України від 8 червня 2000 р. № 1809-III : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1809-14/ed20120518>; Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>; Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015р. № 222-VIII : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-19>; Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квітня 2007 р. № 877-V : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

² Про основи національної безпеки України : Закон України від 7 серпня 2015 р. № 964-IV : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>

³ Там само.

⁴ Про загальні засади державно-приватного партнерства : Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

⁵ Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

Резюме

Осинська О. В. Впровадження ризик орієнтованого підходу у сферу управління господарською діяльністю.

У статті аналізується необхідність втілення ризик орієнтованого підходу у сферу управління господарською діяльністю з метою запобігання небезпек та ефективного попередження негативних процесів техногенного й природного характеру. Задля попередження або відвернення зазначених негативних наслідків розглядається доцільність застосування механізмів страхування, котрі зосереджуються не тільки на функціях відшкодування, а й концентруються на стимулюванні запровадження превентивної стратегії.

Ключові слова: господарські відносини, підприємницька діяльність, ризик-менеджмент, страхування, державне управління.

Резюме

Осинская Е. В. Внедрение риск ориентированного подхода в сферу управления хозяйственной деятельностью.

В статье анализируется необходимость внедрения риск ориентированного подхода в сферу управления хозяйственной деятельностью с целью предотвращения опасностей и эффективного предупреждения негативных процессов техногенного и природного характера. Ради предупреждения или предотвращения указанных негативных последствий рассматривается целесообразность применения механизмов страхования, которые сосредотачиваются не только на функциях возмещения, но и концентрируются на стимулировании внедрения превентивной стратегии.

Ключевые слова: хозяйственные отношения, предпринимательская деятельность, риск-менеджмент, страхование, государственное управление.

Summary

Osynska O. Risk-based approaches in the field of economic activities management.

The article analyses the need to incorporate the risk-based approach into the field of economic activities management the practicability for the prevention of hazards and the effective prevention of negative natural and man-made processes. For warning or prevention of these negative effects the article discusses the practicability of the use of insurance mechanisms that focus not only on the functions of compensation, but also concentrate on the promotion of preventive strategy implementation.

Key words: economic relations, entrepreneurial activities, risk management, insurance, public administration.

УДК 347.941

Г. В. ЧУРПИТА

Ганна Вікторівна Чурпіта, кандидат юридичних наук, доцент Національної академії внутрішніх справ

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ЩОДО ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ, ЯКІ РОЗГЛЯДАЮТЬСЯ В ПОРЯДКУ НЕПОЗОВНОГО ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Інститут доказів і доказування є невід'ємною складовою внутрішньої системи будь-якої процесуальної галузі права, адже регламентує суспільні відносини, що опосередковують порядок встановлення наявності або відсутності обставин, які мають значення для вирішення справи. За допомогою правового механізму цього інституту забезпечується чітка стадійність доказової діяльності, а також відповідність процесуальної форми доказів встановленим у законі вимогам.

Слід зазначити, що у справах непозовного цивільного судочинства (окремого та наказного провадження) діють загальні правила інституту доказів і доказування за певними винятками, встановленими законом. Такі винятки, здебільшого, стосуються предмета доказування у відповідних справах у зв'язку із його обумовленістю нормами матеріального, сімейного права.

Відтак, *метою* цієї наукової розвідки буде дослідження предмета доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства.

Інститут доказів і доказування неодноразово був предметом наукових розвідок вчених-процесуалістів. Відповідну проблематику досліджували такі науковці, як: Ю. В. Білоусов, С. С. Бичкова, С. В. Васильєв, Л. Є. Гузь, В. В. Комаров, В. М. Кравчук, Л. А. Кондрат'єва, Г. О. Світлична, В. І. Тертишніков, О. І. Угриновська, І. В. Удальцова, С. Я. Фурса, Ю. С. Червоний, М. Й. Штефан та інші. Водночас зазначені процесуалісти розглядали здебільшого проблемні аспекти категорії доказів і доказування у справах позовного провадження без урахування специфіки матеріально-правового регулювання зазначених правовідносин.

З огляду на це наукові проблеми, пов'язані із визначенням предмета доказування в окремих категоріях справ інших видів цивільного судочинства (окремого та наказного провадження), залишаються малодослідженими і потребують подальшої наукової розробки.

Відповідно до ч. 1 ст. 179 ЦПК України предметом доказування під час судового розгляду є факти, які обґрунтовують заявлені вимоги чи заперечення або мають інше значення для вирішення справи (причини пропуску строку позовної давності тощо) і підлягають встановленню при ухваленні судового рішення.

З приводу феномена предмета доказування у цивільному процесі слушно висловився І. П. Коржаков: «Для цивільної юрисдикції, як і для правозастосовної практики в цілому, – пише він, – обов'язковим є встановлення дійсних обставин справи, прав та обов'язків учасників процесу, судження за якими суд робить на підставі доказів – фактичних даних, одержаних у порядку, встановленому цивільним процесуальним законом. Перш, ніж застосувати норму права, суб'єкт правозастосовної діяльності повинен знати, до яких обставин ця норма може бути застосовна. Пізнавальна канва подібної діяльності ґрунтується на вивченні неповторних особливостей об'єктів дослідження – феноменів предмета доказування»¹.

У юридичній літературі й донині триває дискусія з приводу встановлення особи суб'єкта, який визначає предмет доказування у справі. Так, на думку одних процесуалістів, таким суб'єктом є заявник (стягувач), зміст заяви якого і становить предмет доказування у конкретній справі²; на думку інших – предмет доказування у кожній конкретній справі визначається законом³. Третя позиція є альтернативною і передбачає можливість окреслення предмета доказування як заявником (стягувачем), так і законом⁴.

На наше переконання, спосіб визначення предмета доказування залежить від виду цивільного судочинства, в порядку якого розглядається кожна конкретна справа. Вбачається, у справах позовного провадження з огляду на відсутність їх законодавчого переліку предмет доказування може визначатися як стягувачем, так і законом. Водночас у справах непозовного цивільного судочинства (окремого та наказного провадження) з огляду на поіменованний перелік останнього предмет доказування у кожній конкретній справі є таким, що чітко регламентований законом. При цьому закон встановлює, що у таких справах предмет доказування складається як з фактів процесуального характеру, які визначені цивільним процесуальним законодавством (наприклад, відсутність спору про право), так і обставин, які регламентовані нормами матеріального права.

Щодо фактів процесуального характеру, вбачається, у справах наказного провадження ними є: а) відсутність спору про право (п. 2 ч. 3 ст. 100 ЦПК України); б) належність вимоги стягувача до законодавчо встановленого переліку вимог, за якими може бути видано судовий наказ (ст. 96 ЦПК України). Разом із тим у справах окремого провадження до предмета доказування входять такі факти процесуального характеру, як-от: а) відсутність спору про право (ч. 6 ст. 235 ЦПК України); б) віднесення вимоги заявника до категоріальної групи цивільних справ, які підлягають розгляду в порядку окремого провадження (ч. 2, 3 ст. 234 ЦПК України).

Таким чином, у справах непозовного цивільного судочинства до обставин процесуального характеру, які формують предмет доказування, належать: а) відсутність спору про право (п. 2 ч. 3 ст. 100, ч. 6 ст. 235 ЦПК України); б) належність вимоги суб'єкта звернення із відповідною заявою до категоріальної групи цивільних справ, які підлягають розгляду в порядку певного виду непозовного цивільного судочинства (окремого чи наказного провадження) (ч. 2, 3 ст. 234 ЦПК України).

Щодо обставин, які входять до предмета доказування і регламентовані нормами матеріального права, в юридичній літературі акцентується увага на особливій складності визначення даної частини предмета доказування з розрахунком на судову конкретизацію закріплених у законі узагальнюючих обставин, із якими пов'язані правові наслідки⁵.

Зокрема, вплив сімейного права на формування предмета доказування пов'язується з його орієнтацією на конкретну норму чи сукупність матеріально-правових норм, на підставі яких вирішується справа. Специфіка цих норм, специфіка їх викладення формують особливості предмета доказування у справі⁶. Водночас відповідні правила поведінки, які регулюють сімейні відносини, знаходять своє відображення як в абсолютному визначенні, так і у відносно визначених правових нормах⁷. Наприклад, як зазначає Я. Г. Тріпільський, особливості доказування у справах щодо захисту особистих немайнових прав батьків та дітей полягає у тому, що іноді у нормах сімейного права є відсутньою вказівка на ті факти, з настанням яких пов'язані певні правові наслідки, а містяться лише загальні властивості та ознаки⁸. Зокрема, це стосується справ про надання права на побачення з дитиною матері, батькові, які позбавлені батьківських прав (ст. 168

СК України), у яких матеріально-правову частину предмета доказування формують такі обставини, як відсутність потенційної загрози завдання шкоди життю, здоров'ю та моральному вихованню дитини.

Крім того, на формування предмета доказування у сімейних справах впливає також і включення у правові норми відкладальних умов, основних критеріїв задоволення заяви, а також різних оціночних понять, які містяться у сімейному законодавстві (зокрема таких, як «поважні причини», «інтереси іншого подружжя» тощо)⁹. Наприклад, розглядаючи справу про надання права на шлюб особі, яка досягла шістнадцяти років, суд повинен виходити із «її інтересів» (ч. 2 ст. 23 СК України). Відтак, наявність у сімейному законодавстві оціночних понять, що визначають ситуацію, вимагає від суду при підборі фактів враховувати мету та задачі конкретної правової норми¹⁰.

Таким чином, у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку неповідомного цивільного судочинства, обставини, які формують предмет доказування з огляду на їх регламентацію нормами матеріального права, визначаються залежно від специфіки останніх, яка зумовлена, у тому числі, наявністю у їх складі відкладальних умов, оціночних понять тощо.

З проблемою визначення предмета доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів тісно пов'язана проблема визначення кола підстав звільнення від доказування, якими відповідно до ст. 61 ЦПК України є такі обставини:

а) визнані заявником та іншими особами, які беруть участь у справі (наприклад, при вирішенні питання щодо визначення місця проживання дитини у справі про розірвання шлюбу за спільною заявою подружжя, яке має дітей, подружжя може визнати той факт, що батько дитини має кращі умови проживання та вищий матеріальний рівень).

Водночас слід зазначити, що у справах окремого провадження визнання заінтересованими особами юридичного факту встановленим не має для суду обов'язкового значення, оскільки воно не усуває перешкод у здійсненні прав заявника. Таким чином, на заявника на підставі ст. 10 ЦПК України покладається обов'язок довести суду наявність або відсутність певних обставин (зазначити на докази, якими заявник доводить певний юридичний факт)¹¹;

б) визнані судом загальновідомими, тобто відомими широкому колу осіб, у тому числі й складу суду. Такі обставини не потребують доказування через очевидність об'єктивності їх існування. Зазвичай, загальновідомими є юридичні події (обставини, настання, зміна чи припинення яких не залежать від волі людини): аварія на Чорнобильській АЕС, землетрус, повінь тощо;

в) встановлені судовим рішенням у цивільній, господарській або адміністративній справі, що набрало законної сили, при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, тобто преюдиціальні факти. Преюдиціальний зв'язок рішень у цивільних, господарських або адміністративних справах пояснюється тим, що одні й ті самі факти можуть тягти за собою різні юридичні наслідки;

г) встановлені у кримінальному провадженні вироком суду, що набрав законної сили, або постановою суду у справі про адміністративне правопорушення з питань, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони особою, стосовно якої ухвалено вирок або постанову і про цивільно-правові наслідки дій якої суд розглядає справу. Ці обставини також є преюдиціальними фактами.

Таким чином, у ЦПК України встановлено різні правила преюдиції щодо вироків суду у кримінальній справі, постанов суду в адміністративній справі й судових рішень у цивільних, господарських та адміністративних справах. Відповідно до ч. 4 ст. 61 ЦПК України вирок у кримінальній справі, що набрав законної сили, або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення обов'язкові для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, стосовно якої ухвалено вирок або постанову суду, виключно з двох питань: чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою. Інші обставини, встановлені такими вироком і постановою, не є преюдиціальними і підлягають доказуванню в загальному порядку.

Преюдиціальні факти є досить поширеними у справах неповідомного цивільного судочинства, які виникають із сімейних правовідносин. Так, наприклад, у справах про розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один із нього засуджений до позбавлення волі, преюдиціальним фактом є факт засудження одного з подружжя до позбавлення волі, встановлений вироком суду у кримінальному провадженні, який не підлягає доказуванню при розгляді таких справ.

Слід зауважити: хоча цивільне процесуальне законодавство України не відносить до підстав звільнення від доказування законні презумпції (закріплене у нормах права припущення істинності певних фактів без їх доведення за умови доведеності інших¹², якщо вони не будуть спростовані протилежною стороною в судовому порядку¹³), вбачається, останні все ж таки є тими юридичними фактами, які звільняють від доказування через свою регламентацію нормами матеріального права. Наприклад, у ч. 1 ст. 122 СК України встановлено презумпцію батьківства, відповідно до якої дитина, зачата та (або) народжена у шлюбі, походить від подружжя. Отже, факт, що батьками дитини є подружжя, не підлягає доказуванню, водночас, може бути спростований на підставі наявних доказів.

Презумпції широко використовуються і у справах наказного провадження. Так, наприклад, презюмованим фактом у наказному провадженні є факт невиконання зобов'язання боржником¹⁴. Зважаючи на зазначене, ми приєднуємося до думки, що у ЦПК України потрібно закріпити законні презумпції як одну з підстав звільнення від доказування, «оскільки зазначене повністю відповідатиме положенням теорії доказування і буде однією з гарантій ефективного та швидкого правосуддя»¹⁵.

Дослідження взаємозв'язку між преюдиціальними та презюмованими фактами дає змогу сформулювати висновок про те, що преюдиція є різновидом презумпції істинності вироку чи рішення суду, які набрали законної сили. Крім того, взаємозв'язок між презумпцією та преюдицією полягає у тому, що презумпції, прийняті судом при ухваленні судового рішення, стають преюдиціальними фактами після набрання рішенням суду законної сили, так як і вся сукупність юридичних фактів, що були встановлені судом під час розгляду справи¹⁶.

Окремо слід акцентувати на тому, що від законних презумпцій слід відмежовувати доказові фікції – законодавчо закріплені положення, які не відповідають дійсності¹⁷. Наприклад, процесуальною фікцією вважається правило, закріплене у ч. 8 ст. 76 ЦПК України, відповідно до якого у разі відмови адресата одержати судову повістку особа вважається повідомленою про час і місце судового засідання. Отже, процесуальна фікція, на відміну від презумпції, повністю звільняє особу від доказування обставини, яка фікцією визнається за існуючу¹⁸.

Таким чином, у межах цієї наукової розвідки ми дослідили предмет доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства. Загальний висновок буде таким: обставини, які формують предмет доказування у таких справах, з огляду на їх регламентацію нормами матеріального права, обумовлені специфікою останніх, яка пов'язана із наявністю у їх складі відкладальних умов, оціночних понять тощо.

Дослідження предмета доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку іншого виду цивільного судочинства – позовного провадження, – виходить за межі цієї наукової статті і становить *перспективні напрями подальших наукових розвідок*.

¹ Коржаков И. П. Расторжение брака в судебном порядке: гражданско-процессуальные аспекты : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / И. П. Коржаков. – Саратов : Саратов. гос. акад. права, 1996. – С. 111.

² Тертишников В. І. Захист сімейних правовідносин в цивільному судочинстві / В. І. Тертишников. – Х., 1976. – С. 71.

³ Світлична Г. О. Підготовка до судового розгляду справ окремого провадження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Г. О. Світлична. – К., 1997. – С. 19, 346; Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный) / В. В. Бриксов, Е. С. Ганичева, Б. А. Горохов и др. ; отв. ред. Г. А. Жилин. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТК Велби, 2006. – С. 525; Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации : Постатейный научно-практический / С. Ф. Афанасьев, О. А. Бахарева, А. С. Вихут и др. ; отв. ред. М. А. Вихут. – М. : ТОН-ДЭКСТРО, 2003. – С. 513; Крючков Г. К. Судебное установление фактов, от которых зависит возникновение, изменение или прекращение личных или имущественных прав граждан. / Г. К. Крючков. – М. : Госюриздат, 1956. – С. 27.

⁴ Решетникова И. В. Доказывание в гражданском процессе : учеб.-практ. пособие для магистр. / И. В. Решетникова. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Изд-во Юрайт, 2014. – С. 423; Масюк В. В. Презумпції і преюдиції в цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Василь Васильович Масюк ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2010. – С. 11.

⁵ Комиссаров К. И. Задачи судебного надзора в сфере гражданского судопроизводства / К. И. Комиссаров. – Свердловск, 1971. – С. 27; Курьлев С. В. Основы теории доказывания в советском правосудии / С. В. Курьлев. – Минск : Изд-во БГУ, 1969. – С. 61; Треушников М. К. Доказательства и доказывание в советском гражданском процессе / М. К. Треушников. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 38.

⁶ Кострова Н. М. Теория и практика взаимодействия гражданского процессуального и семейного права // Н. М. Кострова ; отв. ред. Е. И. Филипов. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростов. ун-та, 1988. – С. 114.

⁷ Там само. – С. 115.

⁸ Тріпільський Г. Я. Процесуальні особливості розгляду спорів, які зв'язані з виникненням, здійсненням та зміною особистих немайнових правовідносин між батьками та дітьми : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Г. Я. Тріпільський ; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2008. – С. 11.

⁹ Кострова Н. М. Вказана праця. – С. 116.

¹⁰ Там само. – С. 117.

¹¹ Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, В. В. Васильченко та ін. ; за ред. Є. О. Харитонова, О. І. ХаритонОВОЇ, В. В. Васильченка, Н. Ю. Голубевої. – Х. : Одиссей, 2009. – С. 625.

¹² Курьлев С. В. Избранные труды / С. В. Курьлев. – Краснодар : Совет. Кубань, 2010. – С. 486.

¹³ Білоусов Ю. В. Доказові презумпції у цивільному судочинстві : моногр. / Ю. В. Білоусов, В. П. Феннич. – Х. : Харків юридичний, 2012. – С. 3; Феннич В. П. Доказові презумпції в цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. П. Феннич. – К., 2009. – С. 4.

¹⁴ Тришина Е. Г. Судебный контроль в гражданском судопроизводстве как одна из функций суда первой инстанции : учеб. пособ. / под ред. М. А. Вихут. – Саратов, 2004. – С. 113.

¹⁵ Масюк В. В. Презумпції і преюдиції в цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В. В. Масюк. – Х., 2010. – С. 9.

¹⁶ Кострова Н. М. Теория и практика взаимодействия гражданского процессуального и семейного права / отв. ред. Е. И. Филипов. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростов. ун-та, 1988. – С. 126.

¹⁷ Ясинок М. М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України: теорія та практика : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / М. М. Ясинок. – О., 2011. – С. 8.

¹⁸ Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : моногр. / В. В. Комаров, В. І. Тертишников, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. – Х. : Харків юридичний, 2008. – С. 660–663.

Резюме

Чурпіта Г. В. Предмет доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства.

Наукова стаття присвячена дослідженню предмета доказування у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів, які розглядаються в порядку непозовного цивільного судочинства. У результаті аналізу наукової доктрини, цивільного процесуального та сімейного законодавства України виокремлено особливості предмета доказування у таких справах, визначено коло обставин, які не підлягають доказуванню, а також обґрунтовано положення про обумовленість предмета доказування специфікою матеріально-правового регулювання сімейних правовідносин.

Ключові слова: предмет доказування, обставини, які не підлягають доказуванню, непозовне цивільне судочинство, окреме провадження, наказне провадження, сімейні права та інтереси.

Резюме

Чурпіта А. В. Предмет доказывания по делам о защите семейных прав и интересов, рассматриваемых в порядке неискового гражданского судопроизводства.

Научная статья посвящена исследованию предмета доказывания по делам о защите семейных прав и интересов, рассматриваемых в порядке неискового гражданского судопроизводства. В результате анализа научной доктрины, гражданского процессуального и семейного законодательства Украины выделены особенности предмета доказывания по таким делам, определен круг обстоятельств, которые не подлежат доказыванию, а также обосновано положение об обусловленности предмета доказывания спецификой материально-правового регулирования семейных правоотношений.

Ключевые слова: предмет доказывания, обстоятельства, которые не подлежат доказыванию, неисковое гражданское судопроизводство, особое производство, приказное производство, семейные права и интересы.

Summary

Churpita G. Fact in proof in cases of protection of family rights and interests considered in the order of non-lawsuit civil proceedings.

The scientific article is devoted to the research the fact in proof in cases of protection of family rights and interests considered in the order of non-lawsuit civil proceedings. As a result of the analysis of scientific doctrine, civil procedural and family legislation of Ukraine the features of the fact in proof in such cases have been defined, the circle of circumstances which are not to be proved is distinguished and also the provision of conditionality of the fact in proof with specific of substantive regulation of family relations is grounded.

Key words: subject of proof, circumstances not to be proved, non-lawsuit proceedings, special proceedings, writ proceedings, family rights and interests.

УДК 347.122/347.15/347.19

О. В. ШИНКАРУК

Олександра Василівна Шинкарук, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПРАВОВА ОХОРОНА НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Актуальним завданням вітчизняної правової науки є проведення глибокого та всебічного розгляду і опрацювання численних теоретико-прикладних правових проблем, однією з яких є вдосконалення правової охорони немайнових прав юридичних осіб, зокрема, їх ділової репутації. Необхідність правової охорони прав ділової репутації юридичних осіб особливо актуалізується у зв'язку із стрімким розвитком мас-медіа та технологій поширення інформації, зокрема, й в мережі Інтернет. Актуальність дослідження також зумовлена триваючими європейськими та світовими процесами уніфікації й гармонізації цивільного законодавства, що безумовно торкається й цивільно-правової охорони ділової репутації.

Сьогодні містить численні приклади посягання на ділову репутацію юридичних осіб, результатом яких в переважній більшості випадків є спричинення їм шкоди. З огляду на це намітилася тенденція до розширення сфери деліктних зобов'язань, пов'язаних з діловою репутацією юридичної особи. У судовій практиці справи про захист ділової репутації юридичних осіб вже не є поодинокими, і щороку їх кількість лише збільшується. Однак невизначеність законодавчих норм щодо охорони ділової репутації юридичної особи призводить до появи неоднозначної судової практики у таких справах.

Науково-теоретичну основу дослідження складають, насамперед, праці вітчизняних цивілістів, сфера наукових інтересів яких пов'язана із інститутом особистих немайнових прав і проблемами охорони (захисту) ділової репутації, зокрема: О. М. Жидкової, О. В. Синегубова, А. О. Церковної, І. В. Саприкіної, Д. Д. Лупеника, С. І. Шимон, В. П. Паліюка, О. В. Кохановської, Р. О. Стефанчука, С. І. Чорнооченко, Л. В. Красицької та ін., а також представників науки господарського права: О. М. Вінник, В. С. Куліщенко, О. П. Подцерковного, В. С. Щербини та ін.